

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ערב פסח

(חלק יז)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת צו (ערב פסח), חידד ניסן, ה'תשפ"א (א)

לעילוי נשמת
הרה"ת ר' מנחם מענדל ע"ה
בהרה"ח הרה"ת חיים שאול ע"ה
גלב"ע י"ג כסלו ה'תשס"ו
מרת חנה ע"ה
בהרה"ח ר' מנחם מאניש ע"ה
גלב"ע יו"ד ניסן ה'תשע"ג
ברוק
ת' נ' צ' ב' ה'

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ערב פסח

תענית אָן ענין של תשלומין פון ערב פסח [און אויך די הקדמת התענית צו יום ה' (און ניט ליום ו')] איז מצד אַ סיבה צדדית – ווייל מ'איז ניט קובע אַ תענית לכתחילה ביום ו' עש"ק] – אָבער נאָך דעם ווי דער תענית איז נקבע געוואָרן ליום ה', איז יום ה' געוואָרן דער זמן החיוב.

וכידוע מעין דוגמא צו דעם בדיני סוכה⁶ – די צוויי דעות באַ נסרים שיש בהם ארבעה, און „הפכן על צידיהן“ (וואָס איז „פחות מג"ו"), וואָס לויט איין מ"ד⁸ איז עס סכך כשר (וויבאלד „הפכן על צידיהן“); דער צווייטער מ"ד זאָגט אָבער „פסולה“, ווייל כאַטש אַז הפכן על צידיהן, וויבאלד אָבער אַז „יש שם פסול עליהן“ מצד דעם וואָס „יש בהם ארבעה“ – „נעשו כשפודין של מתכת“ (וואָס זיי נען פסול לסכך „בכל ענין“).

און לויט דער צווייטער הסברה, אויב מ'האָט ניט געפאַסט (מאיזו סיבה שתהי') ביום ה' – דאָרף מען עס ניט משלים זיין ביום ו' וויבאלד דער זמן החיוב איז שוין אַריבער⁹.

6) סוכה יד, ב. ע"ד השאלה בגזירות דרבנן בכלל, האם נעשו איסור בעצם או רק משום הטעם – ראה צפע"ג לרמב"ם הל' חו"מ פ"ו ה"ב. באופן אחר קצת: האם התענית ביום ה' הוא בגדר דחוי, או שמעיקרא התקנה (בקביעות זו) היא להתענות ביום ה' – ראה בארוכה (לענין התעניות וכו' ד, מאחרין ולא מקדימין) – מגילה ה, א במשנה: צפע"ג הפלאה בהשמטות נד, סע"ג ואילך. שו"ת דווינסק ח"ב סל"א לב. שו"ת ווארשא (ג. י.) ח"א סמ"ד. שו"ת אבני נזר או"ח סכ"ו.

7) רש"י שם. וראה מהרש"א שם.

8) וי"ל דאח"כ חזר בו, עיי"ש.

9) מכיון שי"א (שו"ע סת"ע שם) דבקביעות זו אין מתענים כלל – אי"צ להשלים לאחר זמנו.

א. ווען ערב פסח איז חל בשבת, ווי די קביעות פון היינטיקן יאָר, איז דער דין, אַז דער תענית בכורות ווערט נדחה פון ערב פסח צום יום ה' שלפניו – ניט ליום ו' ערב ש"ק, ווייל צוליב כבוד שבת איז מען לכתחילה ניט קובע אַ תענית בערב שבת².

עס שטעלט זיך די שאלה³: אויב איי-נער האָט ניט געפאַסט ביום ה' (ווייל ער האָט פאַרגעסן וכיו"ב) – צי אין דעם פאַל זאָל ער פאַסטן ביום ו' עש"ק? [ווייל דאָס וואָס מ'איז ניט קובע אַ תענית ביום ו' עש"ק – איז עס נאָר (א) לכתחילה (ב) פאַרן ציבור; משא"כ בנדוד, היות (א) עס איז בדיעבד, עס איז שוין נאָך דעם יום ה', און (ב) עס רעדט זיך דאָך וועגן אַ יחיד⁵].

הסברת השאלה: גדר דחיית התענית קען מען מסביר זיין אויף צוויי אופנים:

(א) דאָס וואָס מ'פאַסט ביום ה' איז תשלומין פון ערב פסח (שבת), אָבער בעצם בלייבט דער חיוב אויפן טאָג פון ערב פסח (שבת);

לפי"ז דאָרף אויסקומען, אַז אויב ער האָט ניט געפאַסט ביום ה', איז נאָך ניט אַוועקגעגאַנגען דער חיוב, דאָרף ער משלים זיין דעם תענית ביום עש"ק.

(ב) הגם אַז לכתחילה איז די דחי' פון

1) רמ"א או"ח סת"ע ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.
2) ראה מג"א שם סק"א. שם סרמ"ט סק"ז (ושו"ע אדה"ז שם ס"ב). סתרפ"ו סק"ג.
3) בהבא לקמן – ראה ס' ערב פסח שחל בשבת (אה"ק, תשל"ד).
4) ובפרט שי"א דע"פ שחל בשבת מתענים בכורות ביום ו' – ראה ברכ"י סת"ע סק"ד. ועוד.
5) ראה שעי"ת לסתרפ"ו.

איז בשלמא אויב דער יום ה' איז געוואָרן דער זמן התענית, איז מובן אַז די השתתפות אינעם סיום ביום ה' איז מבטל דעם חיוב התענית פון דעם טאָג; און נאָך דעם יום ה' איז שוין ניטאָ קיין חיוב תענית.

אויב אָבער דער יום ה' איז אַ זמן תשלומין צום חיוב פון נאָכדעם, פון ערב פסח (שבת) – ווי קען דער סיום ביום ה' מבטל זיין אַ חיוב תענית וואָס איז אין אַן אַנדער טאָג – פון ערב פסח (שבת) (ובמילא – יתענה ביום ו', אָדער מאַכן נאָך אַ סיום ביום ו')!

ג. לכאורה יש לדחות (לויט ווי עס זאָגן געוויסע אחרונים¹⁵), אַז דער אויפ־טו פונעם סיום בערב פסח איז ניט (נאָר) אין דעם וואָס ער גיט אַ היתר אכילה, נאָר (אויך) אַז דער סיום איז במקום התענית: דער טעם פון תענית בכורות איז צו מאַכן אַ „זכר לנס שנצולו ממכת בכורות“¹⁶, און אַ סיום מס' (וסעודת מצוה), איז דאָס גופא אַ „זכר לנס כו“¹⁷.

עפ"ז איז מספיק דער סיום פון יום ה' אפילו אויב מ'זאָל אָננעמען אַז דער חיוב התענית דאָן איז בלויז תשלומין לערב פסח – ווייל מיטן סיום האָט מען יוצא געווען דער חיוב צו מאַכן אַ „זכר לנס כו“.

אָבער דאָס איז ניט אויסגעאָלטן – וואָרום, אדרבה, לויט דער סברא (אַז דער סיום גופא טוט אויף דעם „זכר לנס כו“) וואָלט געדאַרפט אויסקומען, אַז

15 שו"ת ערוגת הבושם או"ח סקל"ט.

16 טור או"ח ר"ס תע. שו"ע אדה"ז שם.

17 ועפ"ז מתורץ בפשטות זה שהתענית נפקע ע"י הסיום (ומותר לאכול כל היום) – אף דמי ששכח ואכל בתענית צבור משלם (התענית או"ח ר"ס תקסח). וכשקו"ט באחרונים.

ב. לכאורה קען מען עס אָפּלערנען פון אַ דין מפורש ביי תענית אסתר: ווען פורים איז חל ביום א', וואָס דאָן ווערט דער תענית נדחה פון י"ג אדר צו יום ה' שלפניו¹⁰, איז אויב „חל בו (ביום ה') ברית מילה – פסק'נט דער רמ"א¹¹ – מותר לאכול על המילה ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים“; וואָס פון דעם איז קלאָר, אַז דערמיט וואָס תענית אסתר איז געוואָרן נדחה און נקבע ביום ה', הייסט דאָס ניט אַז דער טאָג איז געוואָרן דער זמן החיוב, נאָר ס'איז בלויז תשלומין ליום השבת – און דעריבער קען מען עס משלים זיין ביום ו'¹².

און לפ"ז דאַרף אויסקומען, אַז אזוי איז דאָס אויך בענינינו בנוגע צו תענית בכורות¹³.

אָבער יש ראי', אַז דער חיוב התענית פון תענית בכורות איז איבערגעטראָגן געוואָרן אויף יום ה':

נתפשט המנהג, אַז אַנשטאַט צו פאַסטן ערב פסח, זיינען זיך די בכורות משתתף דעם טאָג אין אַ סיום מס' (סעודת מצוה) און במילא ווערט דער תענית נפקע¹⁴. און אויב ערב פסח איז חל בשבת, איז מנהג ישראל, אַז מ'מאַכט דעם סיום ביום ה'.

10 רמב"ם הל' תענית פ"ה ה"ה. תשו"ע או"ח סתרפ"ו ס"ב.

11 סתרפ"ו שם.

12 ומ"ש בט"ז שם (סק"ב) שלא יתענה בע"ש ויאכל סעודת המילה בלילה – הוא רק משום דס"ל דגם יחיד אין להתענות בע"ש מפני כבוד השבת. וראה שיע"ת שם, דמי ששכח להתענות ביום ה' גם הט"ז מודה דשפיר מתענה ביום ו', עיי"ש.

13 ראה ח"י סת"ק ע"ד: וגם אפשר להתענות תענית בע"ש. ולהעיר גם מפמ"ג (א"א) שם סק"ג דאיסטיניס בכור בע"פ וע"פ חל בשבת יתענה רק ביום ו'.

14 כבר שקו"ט באחרונים בזה. וראה לקמן הערה 17.

ובפרט בעניננו – איז דאָ אַ טעם לחלק
 צווישען תענית אסתר און תענית בכור-
 רות: תענית אסתר איז נקבע געוואָרן
 בזמנו – בי"ג אדר, ווייל אין דעם טאָג
 „נקהלו לעמוד על נפשם“¹⁹ – און אַ דחי'
 (ווען ס'קומט אויס בשבת – ליום ה')
 איז אַ חידוש והוספה אָף עיקר התקנה
 (תשלומין); משא"כ תענית בכורות –
 איז עיקר התקנה תענית דחוי, וואָרעם
 זמנו איז טו ניסן (זמן דמכת בכורות) נאָר
 מ'איז עם דוחה, „מקדימין בי"ד משום
 דאי אפשר ביו"ט“²⁰ – איז דער זעלבער
 עיקר התקנה באַ דער דחי' מצד „אא"פ
 בשבת“ – שם דחי' אחד הוא].

ד. בהסברת הגדר פון דחיית התענית,
 איז אויך תלוי און אַ נפקא מינה להלכה
 – באַ אַ קטן שהגדיל בערב פסח שחל
 בשבת: דער מנהג איז דאָך, אַז דער אב
 פאָסט במקום בנו בכורו הקטן²¹ – איז
 אויב בנו בכורו איז געוואָרן אַ גדול
 בערב פסח שחל בשבת, צי דאָרף דער
 פאָטער פאָסטן ביום ה', אָדער ניט?²²

אויב מ'זאָל אָננעמען, אַז יום ה' איז
 געוואָרן דער זמן החיוב, און ביום ה' (י"ב
 ניסן) איז דער בן נאָך אַ קטן, דאָרף זיין
 פאָטער פאָסטן;

אויב אָבער דער חיוב בלייבט אויף יום
 י"ד ניסן (שבת), און דאָס וואָס מ'פאָסט
 ביום ה' איז נאָר בגדר תשלומין לשבת
 – דאָרף אויסקומען, אַז דער אב טוט
 גאָרניט אויף מיט זיין פאָסטן ביום ה'
 בשביל בנו, ווייל אין דעם זמן החיוב

מ'זאָל מאַכן אַ סיום (אויך) אין טאָג פון
 שבת ערב פסח; וואָרום וויבאָלד מ'קען
 דעם „זכר לנס כו"“ מאַכן אין דעם טאָג
 אין וועלכן ער איז וכתחילה נקבע גע-
 וואָרן (ווייל ס'איז בסמיכות צום זמן ווען
 דער נס האָט פאָסירט) – פאָרוואָס זאָל
 מען יוצא זיין מיט דעם וואָס מ'האָט דעם
 „זכר“ געמאָכט מיט צוויי טעג אָדער אַ
 טאָג פריער?

– דאָס וואָס מ'דאָרף איבערהויפט
 מאַכן אַ סיום ביום ה' (און ניט יוצא זיין
 מיט מאַכן אַ סיום ביום שבת ע"פ), קען
 מען פאָרענטפערן: וויבאָלד ביום ה' איז
 פאָראַן אַ חיוב תענית, קען מען דעם חיוב
 תענית ניט פאָרבייטן דורך אַ סיום (און
 זכר לנס) אַ טאָג אָדער צוויי טעג שפע-
 טער¹⁸; עס האָט אָבער יע געדאָרפט זיין
 דער מנהג (עכ"פ – להידור מצוה) צו
 מאַכן (נאָך) אַ סיום, אַ „זכר לנס כו"“
 אינעם טאָג פון ערב פסח עצמו (שבת).

און פון דעם וואָס מיר געפינען ניט
 אַז עס זאָל זיין אַ מנהג צו מאַכן אַ
 סיום (אויך) ביום השבת עכ"פ, איז מוכח,
 כנ"ל, אַז אין דעם טאָג (און אויך ביום
 ו') בלייבט ניט מער קיין חיוב תענית
 (און מאַכן אַ זכר לנס), ווייל ער איז
 נפקע געוואָרן און זיך איבערגעטראָגן
 ליום ה'.

[ס'איז קיין ראי' ניט וואָס ביי תענית
 אסתר געפינט מען יע, אַז מ'קען משלים
 זיין דעם תענית ביום ו' (כנ"ל ס"ב) –
 ווייל כמה חילוקים בתקנות דרבנן פון
 איינע צו אַנדערע, ופשיטא אַז ס'איז
 ניטאָ קיין הכרח אַז איין תקנה דרבנן
 איז פונקט אין איר אופן ופרטים, צו אַ
 צווייטער

19) ר"ת הובא ברא"ש ור"ן ריש מגילה. טור
 ארו"ח סתרפ"ו.

20) ברכ"י סת"ע סק"ז.

21) רמ"א סת"ע שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

18) ומובן ג"כ שאין לחייב הבכורים לעשות
 סיום בע"פ שחל בשבת „זכר לנס כו"“ ולבטל
 התענית לגמרי.

ולא מאחרין²³ – אויב מ'וועט זאָגן אַז עס איז תּשלוּמין: אין פּאָל ווען אַ קטן איז געוואָרן בר־מצוה ביום החיוב, ווי קען ער יוצא זיין ידי חיובן אַלס גדול?

ולדוגמא: אין אַ קביעות ווי היינטיקן יאָר, ווען פורים פון ערי מוקפות חומה (ט"ו אדר) איז חל בשבת, איז מען דאָרט מקדים קריאת המגילה ל"ד אדר²⁴. איז אויב דאָס איז תּשלוּמין²⁵ צום חיוב פון ט"ו אדר (בשבת). איז וואָס דאָרף טאָן אַ קטן שהגדיל ביום ט"ו אדר²⁶?

23 מגילה ה, א (במשנה).

24 משנה ריש מגילה. רמב"ם הל' מגילה ספ"א. תּשו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ו.

25 ראה רש"י מגילה ה, א ד"ה ערב שבת, "ערב שבת זמנם הוא .. להכי נקט האי לישנא דתּשמע מינה הואיל ותקנו להן חכמי ישראל שאחר כּנה"ג להקדים משום דרבה ה"ה לנו כיום וזמן הקבוע מתחלה לכל דבריו ואע"פ שהוא שלא בזמנן הוי כּזמנן" [וראה הגהות חשק שלמה למגילה שם: כיון דרבנן עקרו הקריאה מיום השבת תו אינו מוטל על יום שבת שום חיוב קריאה. וראה הערה הבאה]. אבל מסקנת הגמ' שם היא ד, מאי ערב שבת זמנם (רק) לאפוקי מדברי" (ולא שהוא זמנם לכל דבריו). וראה תּשב"ץ ח"ג ס' רחצ: והא דלא קרינן מגילה .. אריא דאיסורא הוא דרביע עלייהו .. ויום שלפניו לקריאה .. אינן אלא לתּשלוּמין דידיו כּו"י. אבל להעיר מ"ו"א מגילה שם, דרק הרבה התקנה לקרות ביום ו' הוא מחכמים שאחר כּנה"ג, אבל לר"י אנשי כּנה"ג עצמם תקנו כן, עיי"ש. וראה לקו"ש ח"ו (ע' 50 ובהערות שם) ש"ל, שהתקנה של קריאת מגילה (גם לרבה) היתה לאחרי שגזרו גזירה דרבה. – אלא שמ"מ מקום לשאלה (ע"ד הנ"ל בפנים ס"א ובהערה 6): האם התקנה (של אנשי כּנה"ג) לקרוא את המגילה ביום ו' (כשחל בשבת) הוא באופן של זחי"ל לבד, או שהתקנה עצמה היא לקרוא אז – ראה לקו"ש שם הערה 16. 26 ראה שקו"ש בהגהות חשק שלמה למגילה שם – עפ"מ בטו"א (שהובא בהערה הקודמת) האם חיוב דקריאת מגילה בע"ש כשחל בשבת הוא מדברי קבלה (אנשי כּנה"ג) או רק דרבנן. אבל גם אם הוא דרבנן יש מקום להשאלה (כדלעיל בפנים ס"א והערה 6), וכמ"ש שם בעצמו (נעתק בהערה הקודמת); וכן לאידך – גם אם הוא תקנת אנשי כּנה"ג יש מקום לשאלה, כנ"ל בהערה הקודמת.

(שבת – י"ד ניסן) איז דער בן אַ גדול, וועמען דער אב קען ניט מוציא זיין מיט אַ תּענית ובמילא איז ניט שייך תּשלוּמין.

ועפ"ז קומט אויס, אַז ס'איז דאָ אַ יתרון ווען מ'נעמט אָן, אַז דער זמן התּענית איז איבערגעשטעלט געוואָרן אויף יום ה': אויב עס איז בגדר תּשלוּמין דאָרף אויסקומען, אַז אַ בכור קטן שהגדיל בערב פסח שחל בשבת איז יוצא מן הכלל פונעם גאַנצען ענין פון תּענית בכורות: זיין פּאָטער קען דאָך אים ניט מוציא זיין כּנ"ל; און אויב ער אַליין זאָל פּאָסטן ביום ה', בעת ער איז נאָך אַ קטן – איז דאָך אַ שקו"ט²² צי אַ מצוה וואָס אַ קטן טוט בתור חינוך קען מוציא זיין דעם חיוב מצוה אַלס גדול (בנדו"ד – דעם חיוב פון יום שבת ערב פסח, ווען הגדיל).

ה. אָבער י"ל אַז אפילו את"ל אַז די דחיית התּענית איז תּשלוּמין צו ערב פסח, וועט ניט פּעלן דער ענין התּענית ביי אַ בכור קטן שהגדיל ביום י"ד ניסן שחל בשבת.

די הסברה בזה, ובהקדים: כּנ"ל ווען פורים איז חל ביום א' ווערט תּענית אסתר נדחה ליום ה', און דאָרט איז דאָך בלויז אַ גדר תּשלוּמין (כּנ"ל ס"ב). איז אַ שאלה: קטן שהגדיל ב"ג אדר (אין אַ קביעות ווען פורים חל ביום א') – ווי וועט ער קענען יוצא זיין דעם חיוב להתּענות בתּענית אסתר (ווייל, כּנ"ל, ס'איז דאָ אַ שקו"ט צי מיט זיין פּאָסטן בקטנותו (י"א אדר) אַלס חינוך קען ער יוצא זיין דעם חיוב בגדלותו (י"ג אדר)?

און די זעלבע שאלה איז ביי אַלע ענינים אויף וועלכע מ'זאָגט „מקדימין

22 ראה לדוגמא – הגהות רעק"א לאו"ח סקפ"ו ס"ב. ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל יב. ועוד.

במגילה (בתורת חינוך) און די יאָרן לאַחרי זה מחויב – און דעם יאָר בנתיים איז ער פטור! – ס'שווער צו זאָגן אַז ער איז מחוייב בתורת חינוך – האָטש אַז בשנים הקרובות וועט ער לייענען ב"טו – מצד דעם וואָס יאָרן שפּעטער וועט זיין אַזאַ קביעות!

ומסתבר לומר – אַז דאָס איז אַ חיוב כדי צו יוצא זיין דעם חיוב וואָס וועט אויף אים חל זיין אַלס גדול ביום ט"ו. ד. ה. אַז זיין לייענען די מגילה אַלס קטן איז ניט (נאָר) אַלס חינוך, נאָר די תקנת חכמים איז לכתחילה חל אויפן קטן אַלס הכשר צו זיין חיוב אַלס גדול.³¹

ועד"ז איז אויך בעניננו: אפילו אויב מ'וועט אָננעמען אַז תענית בכורות ביום ה' איז תשלומין ליום השבת – יש מקום לומר, אַז אַ קטן שהגדיל ביום י"ד ניסן זאָל זיין מחוייב צו פאַסטן ביום ה' ³² (י"ב ניסן) אַלס הכשר צו זיין חיוב וואָס וועט אויף אים חל זיין אַלס גדול (ביום י"ד).

(משיחת י"א ניסן תשל"ד)

31) וכיון דמלכתחילה בעת ציווי מקרא מגילה (דמד"ס הוא) תקנו כן – אולי י"ל דיכול להוציא את הגדול אף שהוא עדיין בקטנותו.
32) ולפי"ז אביו אי"צ להתענות במקומו.

ו. וי"ל בזה: ע"ד ווי מ'מוח דאָך זאָגן בכלל, אַז אַ קטן (ועד"ז ויתרה מזה²⁷ – איינער וואָס גרייט זיך²⁸ מגייר זיין) איז מחוייב צו לערנען די הלכות המצוות (תפלין, ק"ש, וכיו"ב, וועלכע ער וועט מוזן מקיים זיין תיכף ווי ער ווערט אַ גדול) נאָך איידער ער ווערט אַ גדול – וואָרום אויב ער וועט עס אָפלייגן ביז ער וועט ווערן אַ בן י"ג שנה ויום אחד, וועט ער דאָן ניט וויסן ווי צו מקיים זיין די מצוות; ד. ה. עס איז דאָ אויף אים אַ חיוב זייענדיק אַ קטן זיך צוגרייטן אויף צו קענען מקיים זיין זיינע חיובים ווען ער וועט ווערן אַ גדול²⁹ – ע"ד מכשירי מצוה³⁰ –

ע"ד י"ל בנדו"ד: עס איז דאָ אַ חיוב אויפן קטן צו לייענען די מגילה ביום י"ד – מ'קאָן דאָך ניט זאָגן (לא אשתמיט בשום מקום לומר אַזאַ דבר תמוה) אַז קטן הנ"ל איז די יאָרן לפני זה מחוייב

27) שהרי עכו"ם אסור ללמוד תורה.

28) ראה חז"א"ג מהרש"א שבת לא, א ד"ה א"ל. שו"ת רעק"א סמ"א. שד"ח כללים ג, סקנ"ה (כו). שם פאת השדה ג' סוסק"ה.

29) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 240. חכ"ו ע' 75 ואילך.

30) להעיר מדעת ר"א (שבת רפי"ט. ובכ"מ) דגם מכשירי מצוה דוחים את השבת.

